

Granollers Acció Municipal_ en el consum de drogues

@sobredrogues

#Document_marc_2012_2015

Servei de Salut Pública i Consum

#5_Reflexió_estratègica

Missió

En aquesta pla de treball a quatre anys es presenta la continuació de l'estratègia municipal Granollers_Acció Municipal en el Consum de Drogues, per ser aplicada durant el període 2012-2015. **Segueix sent una proposta global d'abordatge preventiu i d'intervenció en el consum de drogues –i altres conductes associades- al municipi.**

Es sistematitza un pla de treball que permeti desenvolupar els següents eixos de funcionament:

1. **Conèixer la realitat** del consum de drogues a Granollers.
2. **Protocolitzar i promoure el treball conjunt** relacionat amb drogues des de l'àmbit professional del municipi.
3. **Sensibilitzar** el municipi sobre el tema de les drogues i la seva **prevenció**.
4. **Donar resposta** a situacions relacionades amb el consum.
5. **Proposar intervencions i activitats preventives** en la matèria.
6. Proposar recursos i serveis útils **d'orientació i assessorament** per a qui ho desitgi i/o necessiti.

Els tres grans pilars del treball que es promouran seran els següents:

- ◆ Potenciar el desenvolupament dels mecanismes de **prevenció, informació i atenció** per població jove i adolescent.
- ◆ Definir un **contingut teòric i tècnic** que defineixi la filosofia bàsica i global de la intervenció
- ◆ Promoure una metodologia de treball que afavoreixi el **treball conjunt, la coordinació de recursos i la participació comunitària**.

Per tot, es seguirà amb l'estructura organitzativa i de funcionament ja endegada, alhora que seguir en coordinació i col·laboració amb altres àrees municipals i institucionals. I amb tota la tasca que s'ha realitzat i s'està realitzant al municipi, al mateix temps que oferir noves propostes per a la intervenció. En resum, es seguiran aplicant els següent principis de funcionament:

- (1) Coordinarà, estructurarà i revisarà la tasca a desenvolupar
- (2) Vetllarà pel consens professional a l'hora d'intervenir
- (3) Proporcionar noves línies de treball
- (4) Generarà dinàmiques de participació, col·laboració i cooperació

La prevenció com a base per a la responsabilitat, i a la inversa

¿Conviure amb les drogues o impedir el seu consum? És la música de fons que tant confronta a diferents sectors professionals, generant certa desorientació en tots els estaments implicats en la seva prevenció. És cert que la prevenció no és una ciència exacta pel que serà impossible demostrar la seva evidència científica i validar els resultats. Per molt ímpetu o interessos de diferents comitès científics que pretenguin elevar-la a tal nivell. Això no ha de ser un obstacle per entendre-la com una estratègia o metodologia d'intervenció seriosa, protocolitzada, i de rigor tècnic. De fet, molts plans estructurats i tècnicament desenvolupats estan considerats com a bones pràctiques en diferents estudis internacionals i programes europeus avaluats i reconeguts per l'observatori europeu EMCDDA (European Monitoring Center for Drugs and Drug Addiction – Examples of evaluated practices: EDDRA).

Més enllà de l'evidència, prevenir consisteix a aplicar, amb més o menys encert, estratègies i intervencions per treballar amb ciutadans perquè aquests siguin, per aquest ordre (1) lliures per decidir, (2) sensats per valorar, (3) coneixedors dels riscos i problemes per poder-los evitar. El que si que és evident és que el nostre posicionament pel que fa a com intervenim en el consum de drogues no és neutre. Persegueix el canvi i la transformació social. Pel que les nostres accions tenen conseqüències. I és en aquest document on volem expressar amb claredat quin serà el marc i els principis que dotaran de contingut teòric i subjectiu a la nostra intervenció.

El tema drogues permetrà treballar aspectes que van molt més enllà dels efectes de les substàncies i les addiccions. Entenem la prevenció en el consum de drogues com un mitjà i no com una fi per atendre altres aspectes: la responsabilització, el respecte, l'acceptació de límits, la prudència, etc. Fomentarem una actitud de prudència. Sobretot es treballaran actituds que després poden ser útils per a altres coses de la vida. I potenciarem una postura crítica vers tot allò que col·loca però alhora descol·loca (consumisme, publicitat...).

Encara que puguem o vulguem intuir les conseqüències a mitjà o llarg termini, treballarem des de situacions quotidianes vinculades al present. Deixar-se portar per la sensació d'urgència no sol presentar resultats favorables. Començarem per treballar el més proper per després poder traspasar a substàncies i realitats futures o llunyanes. O el que és el mateix: per poder treballar substàncies llunyanes necessari haver prioritzat les properes (per exemple, en el treball amb adolescents, joves parlem bàsicament d'alcohol i porros).

Tot plegat ha de permetre'ns treballar diferents eixos d'intervenció des d'un mateix col·lectiu: (1) Individual: oferint serveis d'atenció personalitzada; (2) en grup: incidint en tot el col·lectiu; (3) comunitari: sensibilitzant i fomentant cohesió i participació.

La reducció de riscos com eix central de les intervencions

La reducció de riscos i danys ha de ser el punt de partida de qualsevol intervenció. O dit d'una altra manera: els projectes de prevenció no poden tenir com a primer i únic objectiu l'abstinència. Cal allunyar-nos posicionaments paternalistes i postures neutres. El tema drogues és prou seriós per ser tractat de manera adulta i des de la responsabilització. L'experiència amb drogues, sobretot amb consumidors, ens ha ensenyat que els típics discursos antidrogues no arriben als joves ni els són útils. El nostre posicionament no està renyit amb respectar la llibertat de cadascú per fer i decidir. Plantegem observar les drogues de manera diferent a com ho hem fet tradicionalment: partir de pensaments i idees positives (la majoria s'absté, consumeix controlada i moderadament) sense anticipar problemes ni prejudicis. Treballarem, conjuntament a partir d'estratègies de detecció precoç i prevenció selectiva (Zonneville-Bender et al., 2007; Toumbourou et al., 2007; Canning, 2004).

Per abordar globalment les drogues cal integrar diferents perspectives, que alhora han de ser suficientment flexibles per donar resposta a la diversitat de relacions que els individus i les societats estableixen amb les substàncies. Apostem per l'enfoc de *reducció de riscos* com a punt de partida de la nostra intervenció. No parlem d'iniciatives concretes, sinó d'una línia d'intervenció que pot fer-se present a qualsevol situació. És una alternativa oberta a la complexitat del fenomen del consum de drogues i que no renuncia a entendre que l'*abstinència* seguirà sent la millor manera d'evitar-se qualsevol problema amb aquestes.

Sense abandonar el treball en prevenció primària, busquem alternatives a la idea del *Consum Zero*. Quin ha de ser l'enfoc amb aquelles persones que consumeixen i probablement no deixaran de fer-ho? Amb aquestes pensem que cal treballar des de la perspectiva de la responsabilitat de les eleccions i l'ús de substàncies.

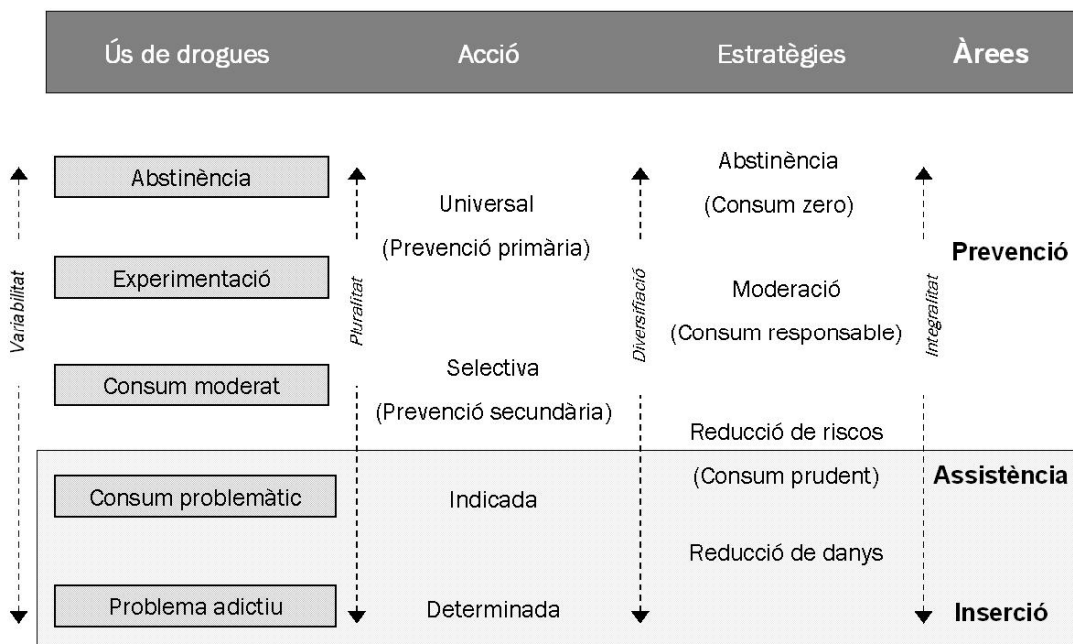
Tenim present que hem d'adaptar les intervencions a les realitats i necessitats pròpies d'aquells a qui ens dirigim. A més de treballar amb un llenguatge proper. Pel que serà necessari establir línies d'actuació diferents en funció de quin consum o quina postura es té vers les drogues, partint de la realitat pròpia d'aquells/es a qui ens dirigim -i no de la nostra-.

La persona serà l'element central del treball. I sobre ella –i no la substància- recaurà la part més important de les nostres intervencions. En aquesta línia, la informació -

necessària però no suficient- ha de venir acompanyada d'un procés actitudinal que fomenti la reflexió i responsabilització de l'acció.

Les intervencions es centraran sobretot en les substàncies més properes o instaurades (o el que és el mateix: per poder treballar substàncies llunyanes prioritzarem les properes).

Els projectes i les accions que es desenvolupin tindran en compte diferents maneres d'aproximar-se i relacionar-se amb les drogues, que al mateix temps, guiaran i marcaran la filosofia del procés:

Adaptat del V PLAN DE DROGODEPENDENCIAS DE LA COMUNIDAD AUTÓNOMA DE EUSKADI. 2004-2008

Col·lectius i espais d'atenció prioritària

Si bé és cert que estem parlant d'una acció comunitària de treball amb població general, existeixen col·lectius i espais d'atenció prioritària. Fem especial èmfasi en la població jove i adolescent, bàsicament perquè els primers consums s'instauen en aquests cicles d'edat. És l'etapa de la construcció crítica de la pròpia identitat i té un valor educatiu importantíssim. S'assimilen i es coneixen moltes pautes i normes de funcionament socials: cap a un mateix i l'entorn. A més, ens permet incloure a bona part de la comunitat, formalitzant la seva vessant socialitzadora i educativa: famílies, centres educatius i altres agents comunitaris.

Sovint, la pròpia implementació de l'estratègia, ens obliga a repensar-ho tot. I proposem algunes qüestions que des de la intervenció ens proposem resoldre (o almenys abordar):

- La majoria de problemes de consum jove i adolescent de drogues són conseqüència de disfuncions familiars, relacionals i socials, o de malestars personals. Pot ser que les drogues acabin emmascarant aquest problema de fons?
- No tots els usos adolescents de drogues adolescents tenen el mateix nivell de risc i problemàtica. Per tant, quins prioritzem?
- Els consums problemàtics solen ser el resultat d'uns hàbits de consum lligats a uns estils de vida (o pràctiques de relació social). Té sentit només una intervenció específica en drogues?
- Existeixen riscos molt més importants que l'addicció i el perjudici per la salut. Tot i que sovint parlem de salut, no té més sentit centrar-se en les conductes associades bàsicament (què fem sota els efectes de les drogues, a quins riscos ens exposem i quines problemàtiques tenim)?
- Professionalment necessitem etiquetar per justificar els nostres diagnòstics. I una vegada fets aquests, què?

Un dels objectius de la nova estratègia és ampliar la ràtio d'edat relativa a la població destinatària sobre la que intervenim. En l'anterior període d'intervenció (2007-2010) hem percebut que existeix un col·lectiu d'edat compresa entre els 18-21 anys –aproximadament- que duu a terme pràctiques prioritàries en matèria de prevenció i reducció de riscos: intensificació de les pràctiques d'oci, augment significatiu dels consums (tant per quantitats com per tipus de substàncies, etc.).

Tanmateix, ens marquem dos col·lectius sobre els que destinar part de les nostres motivacions de treball: el col·lectiu d'immigrants; i el col·lectiu femení. Entenem que tenen característiques pròpies que determinen intervencions pertinents.

S'intentarà que les intervencions es duguin a terme en espais diversos i propis de Granollers, doncs serà més idoni integrar-nos que no pas generar serveis paral·lels.

Ara bé, no oblidem que altres col·lectius i ciutadans/nes necessiten també l'atenció concreta que el tema requereix.

L'entorn 2.0 com a espai de relació, prevenció i intervenció

No podem deixar al marge noves relacions de comunicació i relació. Alhora que potencials canals d'intervenció. Tot el que s'entén per internet 2.0 -xarxes socials, bàsicament- ha esdevingut una revolució pel que fa a noves pràctiques de relació, comunicació, recerca i producció d'informació, alhora que gestió de la nostra identitat i quotidianitat. Els usos adolescents i joves han estat, inicialment, el paradigma d'ús d'aquesta nova realitat, tot i que cada vegada més s'han universalitzat pel que fa a qualsevol grup d'edat i col·lectiu. Com a treballadors en l'àmbit de l'atenció socio sanitària se'ns obre tot un nou món d'intervenció. I és evident que es necessita una reflexió seriosa i un posicionament consensuat. Retrobem de nou -afortunadament- paraules tan nostrades com treball cooperatiu, participació, horitzontalitat, etc. Tot i que en un sentit diferent al que probablement estem acostumats a treballar (amb els corresponents matisos a fer). Avançarem a mesura que experimentem i participem d'aquest entorn. I gairebé segur que, a diferència d'altres fenòmens que ens ha tocat abordar, no té sentit plantejar posicions resistencialistes, que no acrítiques.

Plantegem tres punts de partida molt bàsics:

- **L'entorn 2.0 ha vingut per quedar-s'hi.** I aquesta arribada ha esset tan ràpida, i avança a un ritme de vertigen que sovint ens dificulta el poder parar-nos a reflexionar les seves formes d'ús.
- **El debat no està en l'eina. Sinó en els usos.** I la primera lectura sempre serà en clau positiva: esdevé un element de construcció per davant dels possibles problemes que puguin comportar en la gestió del nostre dia a dia o en la nostra professió.
- **Ja que es tracta d'una eina amb moltes potencialitats** (sobretot pel que fa a la seva vessant relacional) és clar que **poden presentar-se usos problemàtics**. Pel que necessitarem d'un discurs preventiu i formatiu al voltant. És per aquest motiu que, paral·lelament a aquesta estratègia municipal, i com a producte de l'anterior, endeguem una estratègia a part que té per finalitat prevenir els usos problemàtics de les tecnologies de la informació, comunicació i relació (podeu veure més informació a www.sobrepantalles.net).

Estem obligats a repensar-ho tot (tot). Cal que ens qüestionem aspectes bàsics: com utilitzar-les per millorar la nostra pràctica professional? En el món virtual calen educadors? Cal utilitzar les mateixes eines/perfils com a professionals que com a ciutadans? Com emfatitzar i afavorir les bones pràctiques, que en són moltes? Quin discurs cal potenciar per evitar-ne usos problemàtics?

Prevenir en temps de crisi: algunes consideracions necessàries

Som conscients que l'estratègia que presentem s'emmarca en un període de crisi brutal. I no podem simplificar-ho només a qüestions econòmiques. Aquesta és una crisi sistèmica que, disfressada de la ideologia de l'austeritat, sovint ens presenta que l'idea de l'Estat del Benestar resulta massa cara. El sector públic, especialment l'educatiu, el social i el de la salut, esdevé altament vulnerable. Cal que siguem especialment constructius, però també crítics amb els nous horitzons. No volem deixar-nos endur per discursos fàcils ni alarmistes. A tot això cal afegir que els advertiments que, a nivell de context social, històric i cultural Romaní (1999), Funes (1991, 2010), Conde (1999) i Comas (2002) ens han advertit en nombroses ocasions sobre els perills de simplificar qüestions complexes vinculades a aquests temes.

Seguirem amb la nostra proposta d'eficiència, que ja hem plantejat al llarg dels últims anys, i plantejem per als següents. Defensem una proposta tècnica que prioritzarà les necessitats de la comunitat. Una proposta raonable de costos de la que estem convençuts que compleix amb escreix l'equació recursos invertits-treball desenvolupat.

Especial èmfasi en la revisió i avaluació

Entenem l'avaluació com una eina de treball necessària perquè ens ha d'ajudar a veure quines coses han canviat després de la nostra intervenció. Al mateix temps, ha de servir-nos per fer visible la feina feta, recollir mèrits i mostrar els punts que cal reforçar o reorientar.

Caldrà fer un procés de revisió i seguiment de l'Acció Municipal que pugui aportar elements per a la discussió i valoració del treball que s'està realitzant. Per això, serà bàsic planificar, avaluar el procés i els seus resultats, i revisar la feina feta al finalitzar el procés.

Som conscients que, probablement, els resultats de la intervenció són difícils d'avaluar a curt termini. Tot i això: especial èmfasi en la revisió i avaluació. Pel que revisar, i si es pot -en la mesura de les possibilitats- avaluar totes les intervencions. Establint els indicadors i instruments d'avaluació. És aquí on tenim dos grans handicaps: poca evidència científica i dificultats d'avaluació. Però hi ha bones pràctiques que deixen entreveure que una bona feina evitarà molts problemes en un futur. I totes elles solen estar emmarcades en plans comunitaris de prevenció, pel que no són activitats aïllades.